
Měření makroekonomické aktivity

(Měření výkonu ekonomiky, výstupu
ekonomiky)

Alena Kopfová
Katedra finančního práva a národního hospodářství, kanc. 122
Alena.Kopfova@law.muni.cz

Základní pojmy

- Ekonomie - věda o efektivním využití omezených zdrojů s cílem dosažení maximálního uspokojení potřeb
- Ekonomika (hospodářství) – hospodaření určitého subjektu, např. státu, organizace,...
- Makroekonomie
- Mikroekonomie

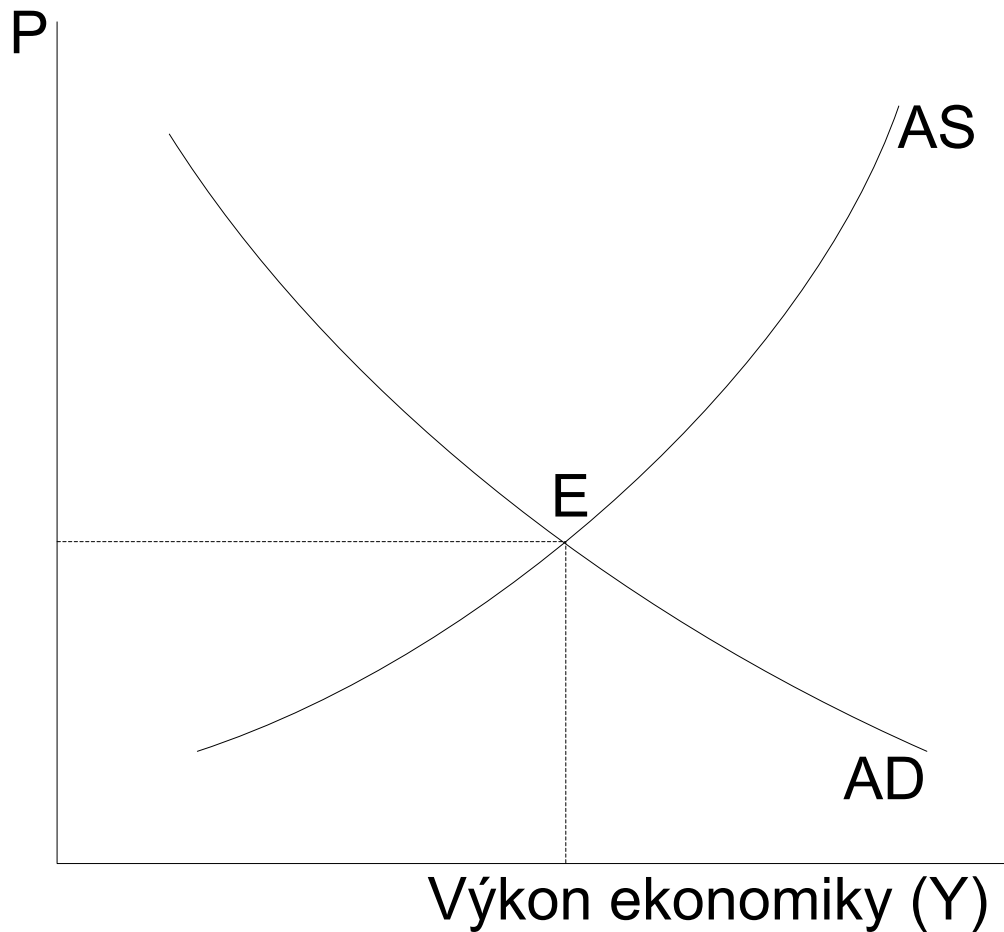
Oblast zájmu ekonomie

- studuje chování jedinců
- motivy lidského chování jsou subjektivní a objektivně neměřitelné
- ekonomie se zabývá racionálním rozhodováním lidí v podmínkách vzácnosti
 - racionalita = nikoliv neomylnost, ale jedinec systematicky neopakuje chyby
 - rozdělení vzácného zdroje mezi více příležitostí – porovnávání přírůstku uspokojení z těchto příležitostí
 - maximalizace užitku a minimalizace nákladů

Úvod do makroekonomie

- Celkový (agregátní) výstup ekonomiky a jeho cenová úroveň se vyjadřuje pomocí nabídkové a poptávkové křivky
 - Agregátní nabídka (AS) – ochota vyrábět a nabízet určité množství při dané cenové hladině; vzniká agregací nabídek
 - Agregátní poptávka (AD) – celkové výdaje všech subjektů, celkové nákupy; závislá na cenové úrovni a na důchodech

Úvod do makroekonomie

AS... křivka agregátní nabídky

AD... křivka agregátní poptávky

P... cena

E... stav rovnováhy ekonomiky

Úvod do makroekonomie

- Makroekonomie a 3 základní okruhy problémů:
 - Výkonnost ekonomiky
 - Úroveň zaměstnanosti
 - Pojetí inflace
- + samostatný okruh: Makroekonomická politika státu (vlády)

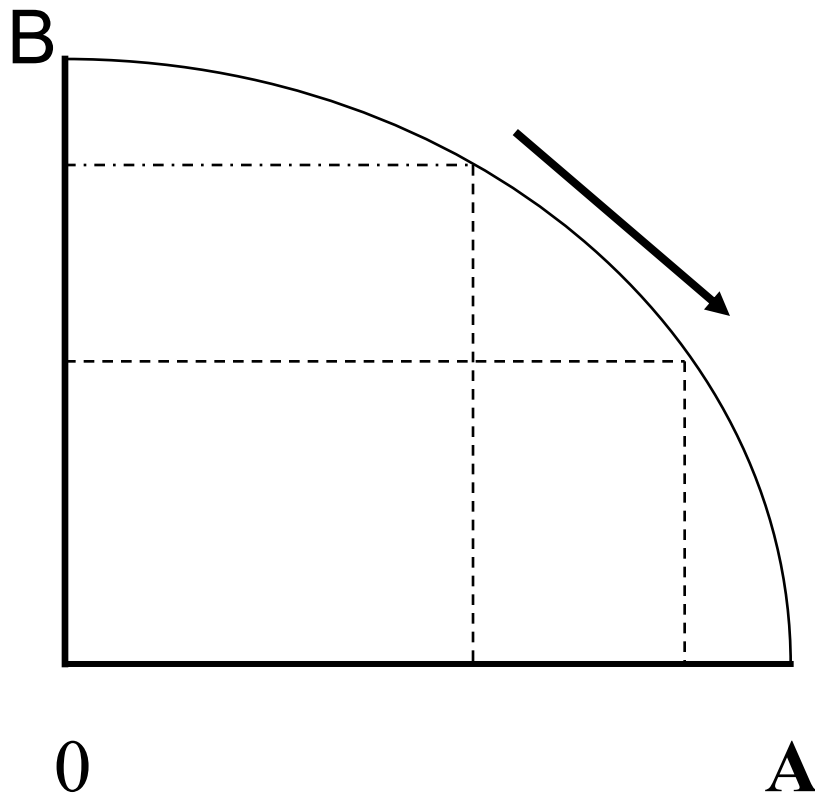
Výkon národního hospodářství

- Založen na využívání výrobních faktorů:
 - půda
 - vnitřně nehomogenní faktor (liší se kvalitou), omezenost rozsahu půdy
 - práce
 - pracovní síly nejsou volně zastupitelné
 - produktivita práce (produktivita práce roste, jestliže se stejným množstvím práce je výrobce schopen vyprodukovat větší množství produkce)
 - kapitál
 - je sám výsledkem předchozí výroby (statky pomocí nichž jsou vyráběny jiné statky)

Hranice produkčních (výrobních) možností

- Určena výrobními faktory – disponibilním množstvím, kvalitou, úrovní technologií
- Dosahuje-li ekonomika výkonu na hranici výrobních možností, dosahuje tzv. výrobní efektivity

Hranice produkčních možností

- Všechny možné kombinace dvou výrobků, které je možné získat s danými zdroji

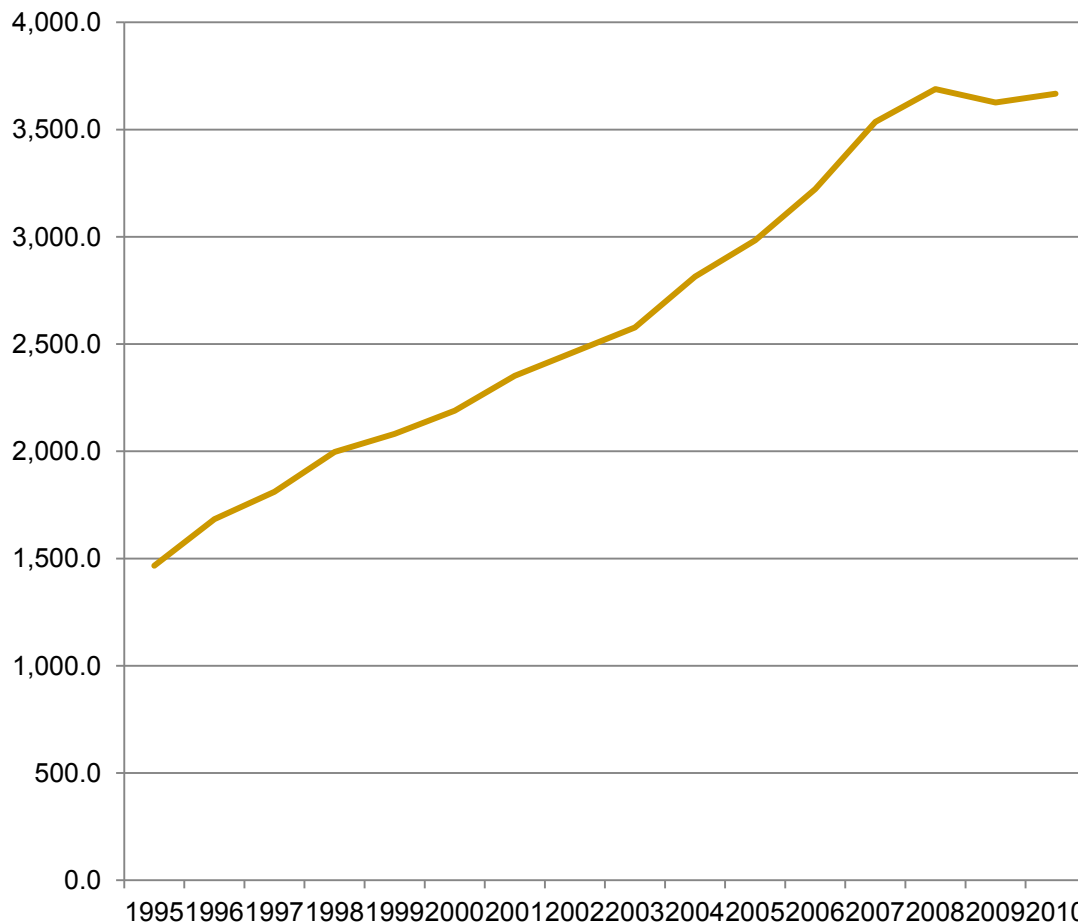
Výstup ekonomiky

- Určen absolutním rozměrem v čase (tzv. toková veličina)
- Produkt – měřen tok výstupů na trhu finální produkce
- Důchod – příjmy získané za služby výrobních faktorů
 - Produkt = důchod, pokud částka placená kupujícím na trhu finální produkce se jako příjem zcela rozdělí mezi vlastníky výrobních faktorů

Veličiny používané k měření výkonnosti

- Hrubý domácí produkt (HDP, GDP) = celková tržní hodnota konečných výrobků a služeb vyprodukovaných v určité zemi za jeden rok
- Hrubý národní produkt (HNP, GNP) = celková tržní hodnota finální produkce vytvořené za jeden rok výrobními faktory určitého státu
 - Vyloučeny: čistě peněžní transakce, směnné transakce existujícího majetku, meziprodukty

HDP v ČR (běžné ceny)

2010 = 3 775,2
mld. Kč

2009 = 3 739,2
mld. Kč

Nominální vs. reálný HDP/HNP

- Nominální HDP – vyjádřen v tržních cenách
 - Může růst, i když fyzický objem produkce stagnuje nebo klesá
 - Vliv inflace
- Reálný HDP – přepočten na hladinu stálých cen (za základ zvoleny ceny určitého roku)

Čistý domácí produkt (NDP), čistý národní produkt (NNP)

- Čistý vs. hrubý domácí/národní produkt
 - Rozdíl v tom, zda jsou započítány hrubé či čisté investice
 - hrubé investice – např. do nových továren, zařízení, výstavba rodinných domů (nikoliv však např. nákup akcií, protože se nejedná o výdej spojený s nákupem finální produkce)
 - čisté investice – očištěny o odpisy, co nám zůstane na konci roku

Metody výpočtu HDP

- Produkční metoda
 - Tržní cena finální produkce
- Výdajová metoda
 - Výdaje na spotřebu (C) a investice (I)
- Příjmová metoda
 - Příjmy z práce a kapitálu

Produkční/výrobní metoda

M000101a HDP výrobní metodou (běžné ceny)

mil. Kč

Název	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Produkce	3552626	4001774	4450065	4826912	4978577	5494016	5977340	6154425	6547983	7162337	7611835	8507426	9379629	9742514	8867859	9304832
Mezispotřeba	2159246	2404791	2734681	2948981	3030023	3429015	3747730	3810413	4093526	4517872	4804014	5470222	6075281	6262592	5497382	5900177
Hrubá přidaná hodnota	1393380	1596983	1715384	1877931	1948554	2065001	2229610	2344012	2454457	2644465	2807821	3037204	3304348	3479922	3370477	3404655
Daně z produktů	166962	190385	196973	206756	226389	233134	244039	252743	271338	318772	340438	350134	393170	405022	410811	417475
Dotace na produkty (-)	-26666	-25793	-27433	-23104	-25920	-28440	-25092	-29225	-37688	-34065	-32203	-34739	-34945	-36533	-42063	-46893
Hrubý domácí produkt	1533676	1761575	1884924	2061583	2149023	2269695	2448557	2567530	2688107	2929172	3116056	3352599	3662573	3848411	3739225	3775237

© Český statistický úřad, 12/04/2012 11:22:55

M000101b HDP výrobní metodou (ceny předchozího roku)

mil. Kč

Název	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Produkce	:	3729764	4166743	4559524	4868124	5283891	5879401	6190818	6473253	6931604	7518463	8385942	9187452	9570977	8860056	9340036
Mezispotřeba	:	2280606	2596833	2847953	2953898	3248148	3748745	3899722	4056051	4360688	4689223	5361939	5983484	6132504	5564228	5854072
Hrubá přidaná hodnota	:	1449158	1569910	1711571	1914226	2035743	2130656	2291096	2417202	2570916	2829240	3024003	3203968	3438473	3295828	3485964
Daně na výrobky	:	181019	202571	195585	204913	228853	241469	237168	277385	280739	333154	344950	377623	372169	411098	397616
Dotace na výrobky (-)	:	-26877	-25924	-26680	-22936	-25623	-32129	-27080	-30360	-36062	-35431	-34138	-36716	-34566	-39206	-41937
Hrubý domácí produkt	:	1603300	1746557	1880476	2096203	2238973	2339996	2501184	2664227	2815593	3126963	3334815	3544875	3776076	3667720	3841643

© Český statistický úřad, 12/04/2012 11:18:20

Výdajová metoda výpočtu HDP

- Součtem všech výdajů těch, kteří konečnou produkci nakupují:
 - Výdaje domácností na spotřebu (C)
 - Hrubé investice, především podniků (I)
 - Vládní výdaje na nákup zboží a služby (G)
 - Čistý export, tedy rozdíl mezi celkovým exportem a celkovým importem (NX)
- $HDP = C + I + G + NX$

HDP v ČR - Výdajová metoda

M000111a HDP výdajovou metodou (běžné ceny)

Název	mil. Kč															
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Výdaje na konečnou spotřebu	1096396	1257730	1396013	1483464	1570021	1638988	1759122	1874076	1993284	2109373	2205067	2323208	2473587	2642647	2689367	2707607
Domácnosti	776724	901540	997718	1068255	1114841	1162821	1246140	1301215	1367293	1460671	1515680	1604453	1719672	1856668	1852482	1871806
Vládní instituce	308716	342958	383263	399436	440117	460122	498119	557165	610081	630072	667479	694048	725863	759399	809584	807959
NISD	10956	13232	15032	15773	15063	16045	14863	15696	15910	18630	21908	24707	28052	26580	27301	27842
Tvorba hrubého kapitálu	492847	594847	574531	588635	590945	679296	726509	723331	727128	794085	825856	928397	1091542	1113805	898373	947100
Tvorba hrubého fixního kapitálu	482565	564254	564587	587426	593722	652309	695069	707001	720659	759293	804594	860157	989608	1031182	927465	922952
Změna zásob	8155	28164	7439	-1451	-5466	24080	29182	12520	1105	31508	18371	65362	98487	79050	-32957	20110
Čisté pořízení ceností	2127	2429	2505	2660	2689	2907	2258	3810	5364	3284	2891	2878	3447	3573	3865	4038
Hrubé domácí konečné výdaje	1589243	1852577	1970544	2072099	2160966	2318284	2485631	2597407	2720412	2903458	3030923	3251605	3565129	3756452	3587740	3654707
Vývoz zboží a služeb ¹⁾	741676	823865	943489	1083589	1153058	1391620	1542965	1489598	1598923	1858023	2025872	2268560	2526599	2508120	2257026	2592180
Dovoz zboží a služeb ²⁾	797243	914867	1029109	1094105	1165001	1440209	1580039	1519475	1631228	1832309	1940739	2167566	2429155	2416161	2105541	2471650
Saldo vývozu a dovozu	-55567	-91002	-85620	-10516	-11943	-48589	-37074	-29877	-32305	25714	85133	100994	97444	91959	151485	120530
Hrubý domácí produkt	1533676	1761575	1884924	2061583	2149023	2269695	2448557	2567530	2688107	2929172	3116056	3352599	3662573	3848411	3739225	3775237

Poznámky:

1) FOB

2) CIF

Příjmová/důchodová metoda výpočtu HDP

- Pomocí příjmů vlastníků výrobních faktorů:
 - Mzdy a platy zaměstnanců
 - Renty (důchody vlastníků půdy)
 - Podnikatelské zisky
 - Čistý úrok (rozdíl mezi inkasovaným a placeným)
- + nepřímé daně
- + odpisy
- Pouze příjmy (po odečtení subvence) tvoří národní důchod – menší než HDP

HDP v ČR – Příjmová/důchodová metoda

M000121 HDP důchodovou metodou

mil. Kč

Název	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Náhrady zaměstnancům	620306	728557	797378	837277	861673	915041	988012	1060572	1118886	1211545	1298533	1393737	1513324	1616517	1566824	1576774
Mzdy a platy	472893	556660	608005	635824	652824	690272	747695	800473	842710	915022	982271	1052903	1140438	1226122	1200241	1195151
Sociální příspěvky zaměstnavatelů	147413	171897	189373	201453	208849	224769	240317	260099	276176	296523	316262	340834	372886	390395	366583	381623
Čisté daně z výroby a dovozu	138608	163564	159534	160517	178243	185837	192435	209852	217900	269469	283051	287222	327257	335404	325070	334303
Daně z výroby a z dovozu	179063	202927	208068	217716	238891	246012	256755	265719	284759	331959	353396	363630	407369	419058	425045	433893
Dotace (-)	-40455	-39363	-48534	-57199	-60648	-60175	-64320	-55867	-66859	-62490	-70345	-76408	-80112	-83654	-99975	-99590
Hrubý provozní přebytek a smíšený důchod	774762	869454	928012	1063789	1109107	1168817	1268110	1297106	1351321	1448158	1534472	1671640	1821992	1896490	1847331	1864160
Spotřeba fixního kapitálu	300096	333406	375771	409588	436426	468333	495817	509103	529301	556858	576723	603031	643758	680120	710622	720447
Čistý provozní přebytek a smíšený důchod	474666	536048	552241	654201	672681	700484	772293	788003	822020	891300	957749	1068609	1178234	1216370	1136709	1143713
Hrubý domácí produkt	1533676	1761575	1884924	2061583	2149023	2269695	2448557	2567530	2688107	2929172	3116056	3352599	3662573	3848411	3739225	3775237

© Český statistický úřad, 12/04/2012 11:32:54

HDP nezachycuje:

- Netržní statky
- Hodnota volného času (zkracování pracovní doby)
- Škody na životním prostředí (negativní hodnota škodlivin, snižuje výkon ekonomiky, měla by se odčítat)
- Šedá/stínová/podzemní ekonomika (daňové úniky, nelegální prodej,...)
- Kvalita zboží a služeb

Makroekonomické ukazatele v ČR

- Viz Český statistický úřad: www.czso.cz